

УДК 35.08:316.343.656

Р. Ясько

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ: КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ

Проаналізовано основні напрями здійснення комунікацій при розробці та реалізації державної політики щодо розвитку кадрового потенціалу в гуманітарній сфері України та окреслено підходи до формування відповідної комунікативної стратегії.

Ключові слова: державне управління, державна політика, кадровий потенціал, комунікація, гуманітарна сфера.

Якість кадрового забезпечення гуманітарної сфери багато в чому визначається дієвістю державної політики у цій царині та управлінських практик щодо її впровадження. Особливої актуальності набуває окреслена проблема в сучасних соціально-економічних реаліях реформування галузей гуманітарної сфери, коли напрацьовується новий тип взаємовідносин держави з організаціями культури, освітянськими структурами, закладами медицини, науковими установами.

Розвиток кадрового потенціалу в гуманітарній сфері можливий лише за умови наявності не тільки знань про природу, структуру, спрямованість, особливості кадрових процесів, а й дієвої та ефективної системи науково обґрунтованих механізмів, технологій та ресурсів для впливу на ці процеси, їх відповідного комунікативного супроводу.

Актуальність проблем впливу держави на гуманітарний розвиток зумовлює зацікавленість ними представників експертного співтовариства та наукової спільноти. Так, ключовим аспектам управління соціальним і гуманітарним розвитком присвячено навчальний посібник за загальною редакцією В. Скуратівського, В. Трощинського, підготовлений фахівцями з Національної академії державного управління при Президентові України [1], що використовується в процесі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців.

Дослідники одностайні в тому, що “для України першочерговим завданням має бути визнання гуманітарної сфери пріоритетною в державі та вироблення нових, адекватних вимогам часу, засад державної гуманітарної політики” [2], і це зрозуміло з огляду на нинішню ситуацію. Зокрема, як слушно зауважують фахівці, “ідчутний вплив кон’юнктури призводить до постійного перегляду вектору розвитку гуманітарної політики в залежності від вподобань політичного істеблїшменту” [3]. Окрім того, недостатньою є інституційна координація органів влади всіх рівнів, відповідальних за реалізацію соціальної і гуманітарної політики; узвичаїлася практика “ручного” регулювання соціогуманітарної сфери; не налагоджено механізмів ефективної взаємодії та зворотного зв’язку із громадськістю [4].

Учасники парламентських слухань “Стратегія гуманітарної політики сучасної України”, які відбулися 6 жовтня 2010 р., наголошували, що гуманітарна політика України повинна сприяти формуванню нової сучасної системи суспільних цінностей, забезпечувати високоякісний розвиток української освіти, культури, науки, людського потенціалу загалом, сприяти виходу України на рівень світових стандартів [5]. А для

цього, зазначимо, одних декларацій замало, треба здійснювати продумані конкретні заходи, насамперед, створити умови для ефективної професійної діяльності, самовдосконалення працівників, забезпечення їх високого соціального статусу в суспільстві, піднесення престижу праці в гуманітарній сфері.

Важливим, на нашу думку, є усвідомлення того, що державне управління в гуманітарній сфері повинне забезпечити не лише інтеграцію українського суспільства у світове співтовариство, а й захистити його національну самобутність, забезпечити розвиток вітчизняної культури, зберегти і примножити традиційно високий освітній і науковий потенціал України [6].

Характерно, що наголос на комунікативному аспекті робиться в контексті прогнозування гуманітарної політики як обов'язкової умови успішної реалізації її завдань. Значення прогнозування "полягає не тільки в тому, що від нього залежить ефективність цієї політики, а й у тому, що за самою суттю воно є започаткованою соціальною оцінкою, яка з необхідністю ґрунтується на усвідомленні інтересів певних соціальних груп" [7]. Це твердження вважаємо одним із ключових для перспектив розвитку цього дослідження.

Не можна також не погодитись з тим, що "державна політика, процес її формування та реалізації містить комунікативний зміст, це обумовлено її внутрішніми закономірностями, які визначаються відповідними формами взаємодії на рівні інституційних структур органів державної влади та їх безпосередньої взаємодії з інститутами громадянського суспільства" [8].

Попри наявні успіхи в дослідженні різних аспектів гуманітарного розвитку та державної політики у цій царині, складність і масштабність наявних проблем галузей гуманітарної сфери в Україні ставлять перед науковцями завдання поглибленого опрацювання питань формування кадрового потенціалу цієї сфери, зокрема в контексті пріоритетів державно-управлінської науки.

Тож метою статті є визначення підходів до формування комунікативної стратегії при розробці та реалізації державної політики щодо розвитку кадрового потенціалу в гуманітарній сфері України.

Кадровий потенціал складається з професійно-кваліфікаційної та соціально-культурної підсистем. Професійно-кваліфікаційна включає в себе професійну структуру, кваліфікаційний рівень, структуру зайнятості за галузями і регіонами. Соціально-культурна характеризується соціальним складом, освітнім рівнем, фізичним та психологічним станом тощо.

Ми поділяємо таку наукову позицію, за якою потенціал вважається не статичною характеристикою соціальної системи, а динамічною складовою, на яку можна і потрібно впливати з метою формування і свідомого використання суспільством можливостей забезпечення соціально спрямованої процесуальності [9].

Кадровий потенціал гуманітарної сфери ми розглядаємо як відкриту систему, що еволюціонує, яка побудована на нелінійних взаємозв'язках і розвивається під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників (демографічних, фізіологічних, соціально-економічних, соціально-психологічних, освітньо-професійних, технологічних та організаційно-правових). Відтак, вважаємо, що без урахування комунікативної складової неможливо здійснювати ефективну державну політику з розвитку кадрового потенціалу в гуманітарній сфері. Особливо за нинішніх умов, коли гуманітарна компонента змінює свою надбудовну характеристику на базисну, стає новим політичним виміром, що визначає пріоритети конструювання української держави у нову епоху.

Гуманітарна політика України має орієнтуватись на загальнонаціональний проект спільного майбутнього, що є однаково прийнятним для жителів усіх регіонів України, та сприяти міжкультурному та міжконфесійному діалогу в Україні, гармонійному поєднанню загальнонаціональних та регіональних інтересів у культурній сфері, забезпеченню громадянських прав і свобод. А це вимагає посилення уваги до планування та втілення в повсякденну діяльність новітніх комунікативних практик.

Науковці зазначають: “До інститутів, які мають найтісніший стосунок до творення політики, належать інститути держави та суспільства, а також зв’язувальні ланки між ними. Їх внутрішня організація та відносини між собою визначають природу їх спроможності вплинути на процес політики та її наслідки” [10]. Це дає підстави стверджувати, що відповідальна гуманітарна політика в Україні, зокрема і її кадрова компонента, здійснюватиметься лише за умови активної співпраці держави і громадянського суспільства. Тільки в такому рівноправному діалозі можна домогтися максимального врахування інтересів та потреб громадян у гуманітарній сфері та ефективної реалізації прийнятих в умовах консенсусу рішень, що передбачає рівну відповідальність учасників за втілення у життя намічених кроків.

При цьому вимогами до ефективних комунікацій є: ясність, повнота, конкретність, лаконічність, коректність, забезпечення надійного зворотного зв’язку [11]. Водночас успішний діалог передбачає і високий рівень кваліфікації всіх його учасників. Тому інститути громадянського суспільства – професійні спілки, благодійні та громадські організації та рухи, політичні партії, професійні об’єднання, асоціації, творчі спілки, незалежні засоби масової інформації, органи самоорганізації населення за місцем проживання – повинні генерувати громадянські ініціативи в гуманітарній царині, створювати відповідні умови для їх підтримки та успішного здійснення.

Перспективним, на нашу думку, є розвиток незалежних інституцій експертної оцінки кадрової роботи й адміністративного аудиту в гуманітарній сфері, систематичне вивчення оцінки громадськості щодо якості та ефективності роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування в цій сфері.

Також доцільно проводити планомірну роботу щодо:

- створення асоційованих структур (державно-громадських, громадсько-державних фондів, асоціацій, партнерств тощо), які мають визначене коло завдань і створюються за принципом цільового підходу для їх досягнення та вирішення;
- створення спільних консультативно-дорадчих органів, експертних рад, комісій, груп;
- реалізації цілеспрямованої політики з підготовки кадрів та взаємного навчання державних службовців і представників громадянського суспільства і практики роботи в партнерстві один із одним;
- впровадження демократичних форм соціальної кооперації та активної протидії гіпертрофуванню корпоративних інтересів;
- створення механізмів взаємної відповідальності держави та організацій громадянського суспільства;
- посилення горизонтальних зв’язків між громадськими об’єднаннями для утвердження довіри між людьми, що становить підґрунтя соціального капіталу.

Перспективи гуманітарного розвитку потребують інтенсивного використання інформаційно-технологічного ресурсу, розширення електронної комунікації, освоєння можливостей глобальних інформаційних мереж, що висуває підвищені вимоги до рівня

і якості освіти як рядових працівників галузей гуманітарної сфери, так і управлінських кадрів.

Відтак актуалізується питання зв'язку кар'єрного зростання фахівців із набутими ними освітою, практичним досвідом, проходженням різних форм перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів; забезпечення механізмів ротації кадрів, соціальних ліфтів, професійної самореалізації найбільш обдарованих і творчо мислячих фахівців.

Фахівці цілком обґрунтовано наголошують, що з метою сприяння реалізації державної кадрової політики доцільним є використання результатів дисертаційних робіт, захищених за кадровою тематикою в галузі науки "Державне управління". Зокрема, "теоретичні та практичні положення результатів досліджень можуть бути використані для підготовки проектів нормативно-правових актів, регіональних і галузевих програм, під час розроблення документів з питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування тощо відповідними компетентними в тій чи іншій частині органами" [12]. На жаль, у сучасній державно-управлінській практиці в Україні поки що не спостерігається тенденція до втілення таких пропозицій у життя.

Водночас доцільно зазначити, що важливим концептуальним рішенням із питань гуманітарної політики став Указ Президента України "Про Громадську гуманітарну раду" № 469 від 02.04.2010 р., яким було розпочато процес консультацій з гуманітарної проблематики [13]. Проте цей консультативно-дорадчий орган при Президентові України, який повинен стати дієвим механізмом об'єднання зусиль органів державної влади і громадськості у вирішенні найважливіших питань гуманітарного розвитку, наразі не є достатньо ефективним. А між тим і Громадська гуманітарна рада, і створені за дорученням Президента України регіональні ради гуманітарного розвитку при Раді міністрів Автономної Республіки Крим, при обласних, Київській і Севастопольській міських державних адміністраціях могли б, зокрема, відіграти важливу роль у справі налагодження комунікацій щодо формування кадрового потенціалу в гуманітарній сфері.

Поки ж йдеться про "нерозвиненість незалежного суспільного сектору соціальних ініціатив і соціальної економіки з виробництва соціальних, культурних, побутових, інформаційних та інших послуг для населення; невикористання молодіжного, інтелектуального ресурсного потенціалу цього сектору в місцевому розвитку" [14].

Для формування та реалізації дієвої державної політики щодо розвитку кадрового потенціалу в гуманітарній сфері треба налагодити практику постійних комунікацій між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, організаціями громадянського суспільства з метою узгодження таких напрямів:

- розробка загальних принципів кадрової політики в системі державного управління гуманітарною сферою, визначення стратегічних та практичних пріоритетів;
- організаційно-штатна політика, яка передбачає процес планування потреби в трудових ресурсах ключових галузей гуманітарної сфери, формування структури і штату, призначення, створення системи резерву, ротації тощо;
- інформаційна політика – створення і підтримка системи руху кадрової інформації;
- фінансова політика – формування принципів розподілу засобів, забезпечення ефективної системи стимулювання праці;

– політика розвитку кадрів – забезпечення програм розвитку, профорієнтація й адаптація співробітників, планування індивідуального просування, професійна підготовка і підвищення кваліфікації;

– оцінка результатів діяльності – аналіз відповідності кадрової політики у галузях гуманітарної сфери суспільним потребам, виявлення проблем у кадровій роботі, оцінка кадрового персоналу.

Висновки

Створити належні умови для цивілізаційного поступу України, адекватного завданням модернізації суспільства згідно із загальноєвропейськими тенденціями і національними пріоритетами, держава зможе лише за наявності цілісної політики розвитку кадрового потенціалу в гуманітарній сфері, що має бути спрямована на піднесення ролі освіти, науки, культури в державотворчих процесах, консолідації українського народу, становленні громадянського суспільства з високими гуманістичними цінностями, утвердженні національної самосвідомості та патріотизму, подоланні негативних явищ у духовній сфері.

Це, своєю чергою, вимагає розроблення чіткої і конкретної комунікативної стратегії, яка б враховувала закономірності еволюції сучасного глобалізованого світу та базувалася на ґрунтовному аналізі практик міжнародного науково-освітнього, культурного, інформаційно-комунікаційного середовища.

Послідовне впровадження такої стратегії має відбуватися за відповідними адміністративно-територіальними рівнями та самоврядними одиницями, починаючи з центру і закінчуючи територіальними громадами, де особливо гостро відчуються нині наслідки фактичного усунення держави від діяльності щодо розвитку кадрового потенціалу галузей гуманітарної сфери.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають тісно співпрацювати з професійними і творчими спілками, культурно-мистецькими об'єднаннями, національно-культурними товариствами, професійними гільдіями, благодійними фундаціями, ЗМІ тощо.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі вбачаємо у розробці механізмів організаційно-правових впливів держави на забезпечення кваліфікованими кадрами, зокрема керівними, ключових галузей гуманітарної сфери в Україні.

Література

1. Управління соціальним і гуманітарним розвитком [Текст] : навч. посіб. / [авт. кол. : В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, Е. М. Лібанова та ін.] ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського : у 2 ч. Ч. 1. — К. : НАДУ, 2009. — 456 с.
2. Бульба В. Сучасний стан розвитку гуманітарної сфери країн перехідного періоду [Електронний ресурс] / Володимир Бульба, Олексій Степанко. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2012_3/doc/1/02.pdf.
3. Меляков А. Складові гуманітарної політики в дисертаційних дослідженнях з державного управління / А. Меляков // Публічне управління [Текст]. — 2012. — № 1. — С. 40—46.
4. Москаленко С. О. Здійснення публічного управління у контексті формування та розвитку соціогуманітарного простору України / С.О. Москаленко // Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління [Текст] : матер. Всеукр. підсумк. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (25 жовтня 2013 р.) — Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. — С. 149, 150.

5. Рекомендації парламентських слухань “Стратегія гуманітарної політики сучасної України” [Електронний ресурс]. — Режим доступу : w1.c1.rada.gov.ua/pls/.../webproc34?id.
6. Дніпров О. Поняття та сутність державного управління в гуманітарній сфері в Україні / Олексій Дніпров // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — 2011. — Вип. 4 (7). — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzizvru/2011_4/p7_40.html.
7. Дзоз В. О. Гуманітарна стратегія України: проблема прогнозування / В. О. Дзоз // Мультиверсум. Філософський альманах [Електронний ресурс]. — К. : Центр духовної культури, 2005. — № 48. — Режим доступу : http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_48/Dzoz.htm
8. Романенко Є. О. Інструментальна роль комунікації у формуванні державної політики / Є. О. Романенко // Науково-інформаційний вісник з державного управління [Текст]. — 2012. — № 3. — С. 22, 23.
9. Економічні та гуманітарні напрями розвитку соціальної інфраструктури [Текст] : кол. моногр. / В. М. Новіков, Н. М. Дєєва, Г. А. Дмитренко [та ін.] ; за наук. ред. д. е. н., проф. В. М. Новікова. — Вінниця : ПП Балюк І. Б., 2012. — С. 27.
10. Говлет М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики [Текст] / Міхаель Говлет, Магадеван Рамеш ; пер. з англ. О. Рябова. — Львів : Кальварія, 2004. — С. 218.
11. Мельникова К. Комунікації як складова підвищення ефективності роботи керівників органів державної влади / Клавдія Мельникова, Юлія Боковикова // Комунікація [Текст]. — 2013. — № 3. — С. 40.
12. Чмига В. О. Кадрова проблематика дисертаційних досліджень у галузі науки “Державне управління” / В. О. Чмига, Н. І. Демедишина // Стратегія державної кадрової політики – основа модернізації країни [Текст] : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. : до 15-річчя галузі науки “Державне управління” (31 травня 2012 р., м. Київ). — К. : НАДУ, 2012. — С. 50.
13. Громадська гуманітарна рада [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.president.gov.ua/content/humanities_council.html.
14. Ворона П. В. Місцеве самоврядування в Україні в контексті розвитку представницької влади [Текст] : монографія / П. В. Ворона. — Полтава : ПУЕТ, 2012. — С. 91.

R. Yasko

STATE POLICY FOR DEVELOPMENT OF HUMAN RESOURCES POTENTIAL IN THE HUMANITARIAN SPHERE: THE COMMUNICATIVE ASPECT

The basic directions for communication implementation in the elaboration and realization of state policy on the development of human resources potential in the humanitarian sphere of Ukraine are analysed and approaches to the formation of the appropriate communication strategy are outlined.

Key words: public administration, public policy, human resources, communication, humanitarian sphere.